

'Bekende gezichten, gemengde gevoelens' speelt zich af in een afgelegen hotel op een berg in Königswinter, Duitsland. In het hotel bevinden zich zeven gasten, die zich op een ziekelijk vervelende manier met elkaar bezig houden. Tussen de zeven personen lopen allerlei relatie-lijnen. Opgesloten in een uitzichtloze situatie dolen ze rond. Hun ontwikkeling is gestagneerd en van echte communicatie is geen sprake. De karakters houden zich staande door hun eenzaamheid en uitzichtloosheid te verwoorden. Zonder die woorden zouden ze krankzinnig worden. Hoe verdraaid en zinledig de dialogen en monologen ook zijn, ze houden in ieder geval de redelijkheid in stand. Ze houden de personages binnen de regels van het 'huis'.

Een weinig vrolijk gegeven, die karakteristiek is voor de toneel-schrijver Botho Strauss. Zijn pessimistische levensvisie is het uitgangspunt en vormt tegelijkertijd

de kracht van al zijn stukken. Strauss is echter geen realistisch, maar een allegorisch schrijver. Voor het hotel in 'Bekende gezichten, gemengde gevoelens' kan je gerust onze moderne maatschappij zetten. In meer algemene zin zegt Strauss daarover: "Gek zijn lijkt tegenwoordig een alledaagse metafoor van de toestand, van het individu in het algemeen, voor de krachten van zijn fantasieën midden in een maatschappij die slecht in staat is een redelijkheid te ont-wikkelen, die in naam van de rede een perverse onderdrukkings-macht uitoefent."

Het 'maatschappijbeeld' van Strauss is niet altijd even fris: er moeten volgens hem klassen zijn, dat is wel niet gelijk, maar iedereen weet waar hij aan toe is; we hebben geestelijke leiders nodig — mannen —, maar in deze afschuwelijke gedemocratiseerde maatschappij is geen ruimte voor dat soort genieën; en, waar vrouwen het voor het zeggen hebben, kan een leider niet meer bestaan.

Weinig vrolijk

Strauss zadelt zijn personages op met nogal negatieve eigenschappen. Ze zijn egoïstisch, angstig, agressief, aanhankelijk, hoerig, vraatzuchtig. Zijn varianten op de man-vrouw verhouding zijn dermate star en onderdrukkend dat je bij het lezen en zien van zijn stukken er niet vrolijker van wordt.

Zijn types zijn vaak traumatische personages waar je je als speler, maar ook als kijker, moeilijk mee kunt identificeren. Het zijn allen uitvergrottingen vol met absurdistische en cynische trekken. Het maakt de voorstelling 'Bekende gezichten, gemengde gevoelens' angstaanjagend bizar en triest-komisch. De acteurs hebben zich vooral laten inspireren door de ideeën van de Fransman Lacan, (die op zijn beurt de ideeën van Freud heeft uitgewerkt), om een eigen interpretatie, of in ieder geval een poging daartoe, aan het stuk te geven.

Strauss overtuigend vormgegeven

De laatste tijd stijgen de 'grote klassieken' aanzienlijk weer in populariteit onder de — met name — Toneelschool-studenten.

Onlangs nog studeerde Metta Gramberg op de Toneelschool af met — een door haar prachtig gespeelde — Medea van Euripides.

De Zaak, een ad hoc gezelschap voor een jaar, bestaande weliswaar uit ex-studenten van de afdeling, kwam in het Shaffy-theater uit met Lente Ontwaken van Wedekind en heeft voor het komende seizoen in ieder geval nog De Bacchanten van Euripides op het programma staan.

Het is een kleine, actuele greep uit het aanbod.

Maar ook hedendaagse toneel-schrijvers blijven in de 'picture'. Zo studeerden vier studenten van de toneelschool in juni af met het stuk 'Bekende gezichten, gemengde gevoelens' van Botho Strauss, onder begeleiding van Jan Ritsema.

Gert van Hoenselaar bezocht de voorstelling en gaat in zijn artikel vooral in op de achtergronden van waaruit Strauss schrijft en de ingangen die de acteurs naar het stuk 'Bekende gezichten, gemengde gevoelens' hebben gevonden om in essentie zijn teksten te raken en voor een publiek bloot te leggen.

Strijd om het 'ik'.

Volgens Lacan heeft het kind als het geboren wordt een directe band met zijn moeder. Het spiegelt zich in de moeder, het heeft nog geen eigen ik. Het blijft in harmonie met de moeder, totdat de vader, de mannelijke maatschappij, het opeist en vraagt daarin een rol te vervullen: orde, regels, discipline, ambitie, taal, cultuur. Dan wendt het kind zich af van de moeder en richt het zich naar de vader om die als voorbeeld te nemen. Maar het zal de vader nooit kunnen evenaren en er vormt zich een konstante strijd om even goed te zijn als de grote mannen in de maatschappij. Het probeert een 'ik' te worden, maar dat lukt nooit.

Die traumatische breuk met de moeder blijft het kind achtervolgen, zodat het nooit zijn behoeftes kan bevredigen. En dat is volgens Lacan maar goed ook, anders zou het bestaan zinloos zijn. Alles wat je ervaart wordt automatisch gefilterd: je maakt een soort scheiding

van wat je toelaat. Dat wat je niet mag zijn verdwijnt in het onderbewuste en wat je wel mag zijn dat manifesteer je. Die discrepantie tussen het onbewuste en bewuste is een voortdurende beweging in de mens. Soms sla je uit je bol en dan breekt het onbewuste door. Wanneer er geen wrijving is tussen die twee elementen, zeg maar alles onder controle is, dan ontstaat er een wensloze situatie, die natuurlijk volkomen irreal is. Er is geen konflikt meer, geen dramatiek. Een soort finale voor de onontkoombare ineenstorting.

Al deze facetten en stadia zitten in de voorstelling 'Bekende gezichten, gemengde gevoelens'. Het is de dramatische lijn die de acteurs op overtuigende wijze wisten over te brengen. Als toeschouwer heb ik me herhaaldelijk net zo verloren gevoeld als wat de spelers me konden laten zien. Ze wisten op intrigerende wijze de sfeer op te dringen die Strauss in zijn teksten legt.

Gert van Hoenselaar